

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

קריאה בספר הזוהר למתחילים - 14100

תאריך עדכון אחרון 23-03-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מחשבת ישראל

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): שפרה אסולין

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Sshifra.asulin@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד, 18.00-19.00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הזוהר, ספר הספרים של הקבלה, הינו היצירה הקבלית החשובה ביותר בימי- הביניים. יצירה זו הינה מקור קבלי חשוב לעצמו ובה בעת מעיין נובע ממנו שתי מקובלים מיום חיבורו ואילך. במהלך הקורס נלמד להאזין לרבדים הספרותיים, המיסטיים והמיתיים שבזוהר. נכיר את החוגים הקבליים שמתוכם או בזיקה אליהם צמח, נבין את השפעתו על התפתחות הקבלה בדורו ובדורות מאוחרים יותר ונתוודע לשיח המחקרי הער אודות ספרות הזוהר.

מטרות הקורס:

מטרתו העיקרית של הקורס תהיה להכיר את עולמו הרעיוני והמיתי של הזוהר, את לשונו הסימבולית וסגנונותיו הייחודיים, ולהקנות ללומד יכולת להתמצא בספרות הזוהר וכלים לקריאת הטקסטים המשויכים אליה

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה התלמידים יהיו מסוגלים לקרוא טקסט מספרו הזוהר, לתרגמו לעברית, להבין את תכניו התיאוסופיים, לנתח את מאפייניו הפנומנולוגיים ולפענח את הסמלים והמיתוסים.

דרישות נוכחות (%) :

85%

שיטת ההוראה בקורס: השיעור ישלב בין הוראה פרונטאלית ללמידה בחברותא.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

הלימוד השנה יעסוק בפרשת לך לך בזוהר, ויכלול קריאה בדרשות נבחרות בפרשה, המעמידות את אברהם כאב טיפוס למיסטיקאי היהודי, וכאב המייצג את ספירת החסד במערך הספירות. דמותו ודרכו של אברהם בזוהר תבחן על רקע המסורות אודותיו במדרש הקלאסי, בספר יצירה בהגות הפילוסופית בת הזמן ועוד, ומתוך כך נכיר את ההקשר בתוכו נכתבו דרשות הזוהר ואת השיח המורכב המתנהל בהן עם סביבתם ומקורותיהן. פרשה מרכזית נוספת בה יתמקד הקורס הוא סיפור כפר טרשא, 'ברית יצחק', דרכו נדון בנושא המרכזי של ברית המילה, נתוודע לאפוס הזוהרי ונדון ביסודות הנרטיביים של הסיפור הזוהרי ובזיקתן לדרשות הזוהר ולתכניו

חומר חובה לקריאה:

מקורות:

תנ"ך שלם.

ס' הזוהר, מהד' מרגליות, כרכים א-ג.

ס' זוהר חדש, מהד' מרגליות.
הזוהר של גרשום שלום (ספר הזוהר עם הערות ג' שלום), ירושלים, תשנ"ב

ספרות עזר:

מילונים:

1. M. Jastrow, A Dictionary of the Targumim, the Talmud Babli etc. PJ 5205 J3
2. M. Sokoloff, A Dictionary of Jewish Palestinian Aramaic etc. PJ 5255 S65
3. M. Sokoloff, A Dictionary of Jewish Babylonian Aramaic, PJ 5305 S65
4. מ"צ קדרי, דקדוק הלשון הארמית של הזוהר.
5. י' ליבס, פרקים במילון ספר הזוהר, עבודת דוקטור, האוניברסיטה העברית תשל"ז [באתר].

תרגומים ופירושים:

1. ספר זוהר מפוסק ומתורגם בלשון הקודש, ירושלים תשנ"ח, מהדורת יהודה אדרי, הוצאת יריד הספרים.
2. ס' הזוהר עם פירוש אור יקר לר' משה קורדובירו.
3. אבן לביא שמעון, כתם פז, הוצאת אהבת שלום, ירושלים תשמ"א.
4. זוהר עם פרוש הסולם, י"ל אשלג, ירושלים תשל"ה.
5. י"א בר לב, ספר הזוהר עם ביאור ידיד נפש, פתח תקווה תשנ"ב-תשנ"ט.
6. ד' פריש, מתוק מדבש: והוא פירוש הזוהר בדרך קל וקצר, ירושלים תשמ"ו - תש"ן.
7. D. Matt, The Zohar, Pritzker edition: Translation and Commentary, 1-4, Stanford University Press: Stanford, 2004-2010
8. Le Zohar (introduction: C. Mopsik)

מחקרים (חובה):

1. תשבי י', משנת הזוהר, (כרך א' בשיתוף פ' לחובר), מוסד ביאליק ירושלים, תשל"ה. 525 BM
ה"צ 'עמ - האצילות ועולם סוף-אין; 67-110 'עמ; 17-44 'עמ - מבוא: ראשון כרך A52T55-
קי"ז; ספירות - עמ' קל"א-קס"א; שכינה - עמ' רי"ט-רל"א; שפע והנהגה - עמ' רס"ה-ר"ע; כוחות
הטומאה - עמ' רפ"ה-ש"ז; פעולות סטרא-אחרא - עמ' שמ"א-שמ"ג; מעשה בראשית - עמ' שפא - שצ;
כרך שני: נפש רוח ונשמה - עמ' ג'ל"א; גוף ונשמה - עמ' ס"ט-צ"ג; תורה-עמ' שס"ג-שצ"ח.
2. ליבס י', 'הזוהר כרנסאנס', בתוך דעת 46, חורף תשס"א, עמ' 5-11.
3. ליבס י', 'כיצד התחבר ספר הזוהר', בתוך: ספר הזוהר ודורו, דברי הכנס הבין לאומי השלישי
לתולדות המיסטיקה היהודית, עורך יוסף דן, (מחקרי ירושלים במחשבת ישראל כרך ח', תשמ"ט), עמ'
7-1. המאמרים של פרופ' יהודה ליבס פורסמו לקריאה באתר האינטרנט:
pluto.huji.ac.il/~liebes/zohar/
4. הוס ב', הופעתו של ספר הזוהר, תרביץ ע' ג'ד' (ניסן-אלול תשס"א), עמ' 507-542.
5. אברמס ד', "ספר", "זוהר" ו"ספר הזוהר", קבלה י"ב (תשס"ד), עמ' 201232.
6. Meroz, Ronit. 'Der Aufbau des Buches Sohar', Pardes 11, 2005, Potsdam, pp. 16 -
36. לרשות הסטודנטים יועמד תרגום מגרמנית תחת הכותר: מרוז ר', מבנהו הקדום של ספר הזוהר.
7. הלנר-אשד מ', 'ונהר יוצא מעדן': על שפת החוויה המיסטית בזוהר, עם-עובד - עלמא, 2005.

חומר לקריאה נוספת:

ביבליוגרפיה מורחבת - זכות:

קבלה וזוהר:

8. אידל מ', קבלה - היבטים חדשים, שוקן-תל אביב, 1993, עמ' 213-245.
9. אידל מ', שלמויות בולעות, קבלה ופרשנות, ישראל 2012.
10. גארב י', הופעותיו של הכוח במיסטיקה היהודית מספרות חז"ל עד קבלת צפת, ירושלים תשס"ה, עמ' 141-122.
11. הוס ב', כזוהר הרקיע: פרקים בתולדות התקבלות הזוהר ובהבניית ערכו הסמלי, ירושלים תשס"ח.
12. ישראלי ע', פתחי היכל, עיוני אגדה ומדרש בספר הזוהר, ירושלים תשע"ג.
13. ליבס י', 'זוהר וארוס', אלפיים 9, תשנ"ד, עמ' 67-86.
14. ליבס י', 'הזוהר והתיקונים מרנסנס למהפכה', תעודה כא-כב, מחקרים חדשים בספרות הזוהר, קובץ מחקרים של בית-הספר למדעי היהדות, (עורכת רונית מרוז) אוניברסיטת תל-אביב תשס"ז, עמ' 251-301.
15. ליבס י', 'המשיח של הזוהר - לדמותו המשיחית של ר' שמעון בר יוחאי', בתוך: ש' ראם (עורך), הרעיון המשיחי בישראל: יום עיון לרגל מלאת שמונים שנה לגרשם שלום, האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים, ירושלים תשמ"ב.
16. י' ליבס, 'Dei Natura de' - על המיתוס היהודי וגלגולו', משואות: מחקרים בספרות הקבלה ובמחשבת ישראל מוקדשים לזכרו של פרופ' אפרים גוטליב ז"ל, בעריכת מ' אורון וע' גולדרייך, ירושלים תשנ"ד, עמ' 295-243.
17. י' ליבס, "מרעיש הארץ: יחידותיו של רשב"י", בתוך: פדיה חביבה ומאיר אפרים (עורכים), יהדות: סוגיות, קטעים, פנים, זהויות, באר שבע, תשס"ז, עמ' 117-157.
18. מרוז ר' (עורכת) חידושי זוהר: מחקרים חדשים בספרות הזוהר, תעודה: קובץ מחקרים, כא-כב, אוניברסיטת תל אביב תשס"ז.
19. ח. פדיה, המראה והדבור, עיון בטבע החוויה הדתית במסורת היהודי, לוס אנג'לס 2000, עמ' 5-29.
20. ג. שלום, פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה, ירושלים תשמ"א, עמ' 86 - 112 (קבלה ומיתוס), 259-307 (השכינה).
- . Abrams, Kabbalistic Manuscripts and Textual Theory: Methodologies of 18 Textual Scholarship and Editorial Practice in the Study of Jewish Mysticism, Jerusalem - Los Angeles, 2010, pp. 224-428
21. Giller P. Reading the Zohar: The Sacred text of the Kabbalah, Oxford 2001
22. Green A. A Guide to the Zohar, Stanford University Press, 2004
23. Mopsik Charles, Sex of the Soul: The Vicissitudes of Sexual Difference in Kabbalah, Cherub Press, 2005,
24. Sholem G. Major Trends in Jewish Mysticism, Schocken, New-York 1961, pp. 156-239 (Fifth and Sixth Lectures)
25. Wolfson E. Luminous Darkness: Imaginal Gleanings from Zoharic Literature, Oxford 2007

זוהר לך לך - מחקרים משלימים:

1. מ' אורון, מדרש הנעלם - מוקדם ומאוחר, בתוך: קבלה כב (תשעא) עמ' 109 - 147.
2. ש' אסולין, 'המדרש הנעלם לבראשית בין עברית לארמית', בתוך: וזאת ליהודה, קובץ מאמרים המוקדש לחברנו, פרופ' יהודה ליבס לרגל יום הולדתו השישים וחמישה, בעריכת י. גארב, ר. מרוז ומ. ניהוף, ירושלים 2012.
3. ש' אסולין, "מה בין המשכילים המזהירים "כזוהר הרקיע" לצדיקים ש"לעולם ירשו ארץ" בזוהר", הרצאה שנישאה במסגרת הכנס "עיונים בחקר הקבלה" במכון ון ליר, 11 ביולי 2011.

4. י' בן הראש, סבא וינוקא: 'תרין דאינון חדא' - אלגוריה, סמל ומיתוס בספרות הזוהרית, עבודת לשם קבלת תואר דוקטור, ירושלים, תשע"א.
5. א' גוטליב, מאמרי ה'מתניתין' וה'תוספתא' שבזוהר, בתוך א' גוטליב, מחקרים בספרות הקבלה עמ' 214 - 163.
6. מ' הלנר-אשד, "המקנא לברית ובעל השגינות; אליהו וחבקוק בזוהר - על הזכרי והנקבי בנפש האדם", קבלה כב (תשע"א), עמ' 149-192.
7. ע' ישראל, 'ולא עלתה בידו', סיפור ראשיתו של אברהם, בתוך: הנ"ל, פתחי היכל, עיוני אגדה ומדרש בספר הזוהר, ירושלים תשע"ג, עמ' 101 - 124.
8. ישראלי עודד, 'עץ החיים ושורשיו - הורתו ולידתו של סמל קבלי', גן בעדן מקדם מסורות גן עדן בישראל ובעמים, עורכת רחל אליאור, ירושלים 2010 עמ' 269-290.
9. י' ליבס, מידותיו של האלוהים, תרביץ, עא (תשס"א), עמ' 51-74.
10. י' ליבס, תורת היצירה של ספר יצירה, ישראל תשס"א.
11. ר' מרוז "ואני לא הייתי שם?! - קובלנותיו של רשב"י על פי סיפור זוהרי בלתי ידוע", תרביץ עא (תשס"ב), עמ' 111-191.
12. ר' מרוז, "חניכתו של ר' חייא: שתי גרסאות של סיפור מן הזוהר", מעשה סיפור ג, עמ' 113 - 161.
13. ר' מרוז, "ר' יעקב ש"ץ ושותפיו ליצירת זוהר, סתרי תורה", קבלה כב (תשע"א), עמ' 253 - 281.
14. ח' פדיה, הליכה שמעבר לטראומה: מיסטיקה, ביסטוריה וריטואל, תל אביב תשע"א.
15. ש' פכטר, "חטא שאין עליו תשובה: על מחלוקת מפורשת בין רמד"ל לזוהר", בתוך: ניהוף מארן, מרוז רונית, גארב יהונתן (עורכים), וזאת ליהודה: קובץ מאמרים המוקדש לחברנו, פרופ' יהודה ליבס, לרגל יום הולדתו השישים וחמישה, ירושלים, תשע"ב, עמ' 111-144.
16. ש' פכטר, שמירת הברית: לתולדותיו של איסור הוצאת זרע לבטלה, עבודה לשם קבלת תואר דוקטור, ירושלים, תשס"ז.
17. שאשא עמרי, הברית, היסוד והצדיק, עיון בסיפור כפר טרשא ונוסחאותיו, עבודת גמר לשם קבלת תואר מוסמך, האוניברסיטה העברית תשע"ג.
18. Horowitz, E.S., The eve of circumcision: chapter in the history of Jewish nightlife, in: Journal of Social History 2 (1)(1989) pp. 45-69.
19. Niehoff M. R. Questions and Answers in Philo and Genesis Rabbah, in: Journal for the Study of Judaism 39 (2008) pp. 1-30.
20. Wolfson, E. Circumcision and the Divine Name: A Study in the Transmission of Esoteric Doctrine in: The Jewish Quarterly Review - New Series, 78 (1/2) (1987), pp. 77-112.
21. Wolfson, E. Circumcision, Vision of God and Textual Interpretation: From Midrashic Trope to Mystical Symbol, History of Religions 27 (1987), PP. 189 - 215

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה	65 %
הרצאה	0 %
השתתפות	0 %
הגשת עבודה	0 %
הגשת תרגילים	10 %
הגשת דו"חות	0 %

פרויקט מחקר 0 %
בחנים 25 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

בתום סמסטר א' יערך מבחן בקיאות בבליוגרפי המזכה ב-25% מן הציון הסופי. בסיון הקורס יערך מבחן מסכם בכתב המזכה ב-65% מן הציון הסופי. במהלך הקורס יוגשו תרגילים המזכים ב-10% מהציון הסופי.